વાલી સહયોગી જાતે શીખવા તરફ પ્રથમ ડગ... આટલું કરીએ

વાલી મિત્રો, નમસ્કાર.

શાળામાં વેકેશન પડતાં જ આપના મનમાં આપના બાળકો હવે શું કરશે, તેમનામાં રહેલી ઉર્જાનો સકારાત્મક ઉપયોગ કેવી રીતે કરાવીએ? એવા અનેક પ્રશ્નો ઊભા થતાં હશે. પણ ખરેખર બાળકો તોફાન નથી કરતાં હોતા તેની પાસે રહેલી ઉર્જાને દેખાડતા હોય છે. બાળકોની સર્જનવૃત્તિને આપણે ક્યારેક તોફાન સમજવાની ભૂલ કરતાં હોઈએ છીએ. આવું ન થાય તે માટે આ વેકેશન દરમ્યાન ચિલ્ડ્રન્સ રિસર્ચ યુનિવર્સિટી અને સમગ્ર શિક્ષાના સહયોગ દ્વારા બાળકોને ધ્યાને લઈ તેનામાં રહેલી દક્ષતા, ક્ષમતા અને તેની રૂચી મુજબની પ્રવૃતિઓ–પ્રોજેક્ટ્સ કરાવવાનું આયોજન કરેલ છે. હાલમાં શાળામાં પણ આપના બાળકોને દરેક ધોરણમાં પ્રવૃત્તિ દ્વારા જ શીખવવાનો અભિગમ અમલીકૃત હોય તેમને આવું કરવામાં કોઈ મુશ્કેલી નહીં પડે તેની ખાતરી છે. ધોરણ 1 થી 10 સુધીના બાળકોને ધ્યાને લઈ તેના માટે વેકેશનમાં ઘરે બેઠા વાલીના સહયોગથી દરરોજ નવી નવી પ્રવૃતિ–પ્રોજેક્ટ કરી શકાય તે અભિગમને ધ્યાને લઈ આવું કરી રહ્યા છીએ. આ પ્રવૃતિઓના નિર્માણ સમયે નીચેના હેતુઓને ધ્યાને લેવાયા છે:

- બાળક દરરોજ કોઈ એક સેવા કાર્યમાં જોડાય તેની ખાતરી કરો. (દા.ત. પક્ષીઓને ચણ કે પાણી મૂકવું, ગાયને ચારો નાખવો, વડીલોની સેવા કરવી વગેરે વગેરે)
- દરેક પ્રવૃત્તિ માટે બાળકોની વયકક્ષાને ધ્યાને લેવાઈ છે.
- પ્રવૃત્તિમાં ઉપયોગમાં લેવાની તમામ સાધન સામગ્રી સ્થાનિક હોય તેવી, બિન ખર્ચાળ અને દરેક ગામમા સહેલાઈથી મળી રહે તેને ધ્યાને લેવાઈ છે.
- મોટાભાગની પ્રવૃત્તિઓ બાળકોના અનુભવ જગતને પ્રાધાન્ય આપતી અને તેના રોજિંદા જીવનને સ્પર્શતી હોય તેવી પસંદ કરાઈ છે.
- દરેક પ્રવૃત્તિ સરળ, આનંદદાયી અને કઈક શિખવનાર બની રહેતી હોવાથી તે કરવા માટે બાળકનો ઉત્સાહ વધે તેનો ખ્યાલ રખાયો છે.
- આ પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટે બાળકો ઘરના સભ્યો સાથે ખુલ્લા મને વાતચીત કરશે, ગામના લોકોને મળશે, પડોશના સભ્યો સાથે બેસી વાતો કરશે અને તે માટે તેમને સ્વતંત્રતા મળી રહે તેવું વિચારેલ છે.
- અહી અપાયેલ પ્રવૃત્તિઓ સીધેસીધું શિક્ષણ આપતી નથી પરંતુ પર્યાવરણીય અને અનુભવજન્ય શિક્ષણ પૂરું પાડે તેવા પ્રકારની પસંદ કરવામાં આવેલ છે. જે બાળકોને આગળના ધોરણમાં મદદરૂપ થશે.
- શાલેય શિક્ષણ માટે વર્ગમાં લીધેલા અનુભવોને ધ્યાને રાખી પ્રવૃત્તિની રચના કરેલ હોય બાળકોને પ્રવૃત્તિ કરવામાં કોઈ સમસ્યા ઊભી ન થાય તેને ધ્યાને લેવું.
- મોટાભાગની પ્રવૃત્તિઓ ભાષા, ગણિત, પર્યાવરણ, સામાજિક વિજ્ઞાન, વિજ્ઞાન સાથે સંકળાયેલ હોવાથી બાળકોને પ્રવૃત્તિ સાથે પોતાના વિષેનું પરોક્ષ રીતે જ્ઞાન પણ પ્રાપ્ત થાય તેવું વિચારેલ છે.
- વેકેશન હોવાથી શિક્ષકને પણ કોઈ ખલેલ ન પહોંચે અને વાલી સહયોગથી આ પ્રવૃતિઓ થઈ શકે તે માટે વ્યક્તિગત રીતે આ પ્રવૃતિ મોડ્યુલ નિર્માણ કરેલ છે.
- શીખવાની પહેલી શરત પ્રયોગાત્મક હોય છે તે સિધ્ધાંતને ધ્યાને લઈ આ પ્રવૃત્તલક્ષી પ્રોજેક્ટના અભિગમનું નિર્માણ કરવામાં આવ્યું છે.
- વેકેશનના સમયની ફુરસદમાં બાળકોનું શીખવાનું ચાલુ રહે રજા દરમ્યાન શીખવાનો મહાવરો અટકી ન જાય તેને પણ ધ્યાને લેવાયું છે.

(પાછળ જુઓ)

- પ્રવૃત્તિની રચના સમયે વર્ગ અધ્યાપનની બાબતોને પણ ધ્યાને લીધેલ હોવાથી બાળકોને પોતાના અનુભવો અને વર્ગ વ્યવહારને પણ યાદ કરવો પડશે જેથી બાળકોની સિદ્ધિનું સ્તર પણ આપોઆપ વાલીઓ જાણી શકશે.
- બાળકોના સમગ્રતયા વિકાસ માટે પંચકોશને ધ્યાને લઈ નિર્માણ થયેલી જુદી જુદી પ્રવૃત્તિઓના પ્રકારોમાં શારીરિક, પ્રાણિક, માનસિક, બૌદ્ધિક અને ચૈતસિક વિકાસને ધ્યાને લેવામાં આવેલ છે.
- બાળકોને આ પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટે પ્રશ્નોત્તરી, ચર્ચા, પરામર્શ, રમતગમત, કલ્પના, મુલાકાત, ઇંટરવ્યૂ, અવલોકન અને શોધખોળ કરવાની તકો ઊભી થાય તેવું વિચારેલ છે.
- રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ–2020 અનુસાર શિખવાની પંચપદી મુજબ બાળકોને જાતે શીખવા માટે અભ્યાસ અને પ્રયોગની તકો મળે તેવું આયોજન કરેલ છે.
- NEP–2020 અનુસાર વેકેશનમાં ઘરે બેઠા આ પ્રવૃત્તિઓ કરવાની હોવાથી શિક્ષકની જવાબદારી ઓછી થાય તેવું આયોજન વિચારેલ છે. જેથી બાળકો આ પ્રવૃતિઓ કરે અને જાતે કરે તેવા સિદ્ધાંતનું અનુસરણ કરેલ છે.
- આ પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓ કરવાથી બાળકોમાં સ્થાનિક સ્રોત સંદર્ભ, વ્યક્તિ વિશેષ, ગાણિતિક કૌશલ્યો, ભાષા જ્ઞાન અને જીવન કૌશલ્યોનો પણ વિકાસ થાય તેવું આયોજન કરેલ છે.
- આવતીકાલના નાગરિક તરીકે જવાબદારીનું ભાન થાય, પર્યાવરણ, વિજ્ઞાનના મૂળભૂત સિધ્ધાંતોનો ખ્યાલ મળે, સ્વચ્છતા–આરોગ્ય જળવાઈ રહે, સરકારી યોજનાઓ, બેન્કની સહાય, હક અને ફરજ માટેની બાબતોને પ્રવૃત્તિ માધ્યમે મૂકીને એક નવા અભિગમનું સ્થાપન થાય તેવા પ્રયાસો કરાયેલ છે.

ટૂંકમાં વેકેશનમાં ગૃહ અભ્યાસ સાથે બાળકોને દૈનિક નવીનતમ પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટેની તક મળી રહે તે માટેના ચિલ્ડ્રન્સ રિસર્ચ યુનિવર્સિટી અને સમગ્ર શિક્ષાના સહયોગ દ્વારા આ ગમ્મત સાથે જ્ઞાનના પ્રકલ્પને અજમાયશી પ્રકલ્પ તરીકે મૂકીને આપણે જાતે શીખવાની બાબત પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવા તરફ પ્રથમ ડગ માંડીએ છીએ. આપના બાળકને આપવામાં આવેલ પ્રવૃત્તિ પત્રકમાં જે **QR**કોડ આપવામાં આવેલ છે તેને સ્કેન કરી આ પ્રવૃત્તિઓ કરતા સમયે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતોનું માર્ગદર્શન અને સાથે નવી નવી વાર્તાઓ, ગીતો અને અન્ય સર્જનાત્મક માહિતી જોવાનું ચૂકશો નહિ. આપના તરફથી બાળકોની પ્રવૃત્તિના અનુભવોને ધ્યાને લઈ સૂચના કે પ્રતિભાવો પ્રાપ્ત થાય તે અપેક્ષિત રહેશે. આપના બાળકોની પ્રવત્તિનાં ફોટોગ્રાફ્સ કે નાના વિડીયો **વોટ્સએપ નંબર 7575962929** પર મોકલવા વિનંતી. તો આવો, બાળકોને જાતે શીખવા દેવા માટે સહાયક અને સહયોગી વાતાવરણ નિર્માણ કરી શિક્ષણ ગુણવતા તરફના એક અભિનવ પ્રયોગના અમલીકરણ માટે સાહિયારો પ્રયાસ કરીએ.

કુલસચિવ,
ચિલ્ડ્રન્સ રિસર્ચ યુનિવર્સિટી,
ગાંધીનગર

Children's RESEARCH UNIVERSITY

समग्र शिक्षा Samagra Shiksha

આટલું કરીએ (ધોરણ-૧/૨)

- નમસ્કાર વાલી મિત્રો. વેકેશન દરમ્યાન આપના સંતાન દ્વારા ઘરે બેઠા રોજ નવી નવી પ્રવૃત્તિ પ્રોજેક્ટ કરી શકાય તેની સંભવિત યાદી આપવામાં આવેલ છે. જેમાંથી આપ શક્ય હોય તેટલી પ્રવૃતિઓ અથવા તેનાં જેવી પ્રવૃતિઓ આપના બાળક પાસે કરાવી શકો છો.
- આપેલ QR કોડને સ્કેન કરી સમયાંતરે આ પ્રવૃતિઓ કરવાનું માર્ગદર્શન અને નવી વાર્તા, ગીત અને અન્ય પ્રવૃત્તિની માહિતી મેળવવાનું ચૂકશો નહિ. આપના સંતાનની પ્રવૃત્તિઓનાં ફોટોગ્રાફ્સ અને વિડીયો 7575962929 મોકલવા વિનંતી.

1. તમે જે જે ચીજવસ્તુઓનો ઘરમાં અથવા તો શાળામાં ઉપયોગ કરતા હોય તેના નામ લખો.
2. તમારા મમ્મી રસોડામાં જે જે ચીજવસ્તુઓનો ઉપયોગ કરતા હોય તેના નામ લખો.
3. તમારા પપ્પા જે જે ચીજવસ્તુઓનો ઉપયોગ કરતા હોય તેના નામ લખો.
4. તમારા ઘરનું ચિત્ર દોરો.
5. તમારા ઘરમાં જો કોઈ એવી ચીજ વસ્તુઓ હોય જેમાં અંક આપેલા હોય તેના નામ લખો.
6. પાણીનો સંગ્રહ કરવા માટે તમારા ઘરમાં કયા-ક્યા સાધનો છે? તેમાં પાણી ભરીને ચકાસી જુઓ કે ક્યાં વાસણમાં વધુ પાણી ભરી શકાય છે. આ પ્રવૃત્તિ તમારાં કુટુંબીજનો અને મિત્રોની સાથે કરો.
7. દોરો, ગુંદર અને દીવાસળીના ઉપયોગથી મનપસંદ એક આકૃતિ બનાવો.
8. દીવાસળીનાં ખાલી ખોખામાંથી એક રમકડું બનાવી તમારાં કુટુંબીજનો અને મિત્રોને બતાવો.
9. તમે શાળામાં સાંભળેલી વાર્તાનાં આધારે તેના કોઈ એક પાત્રનું માટીમાંથી રમકડું બનાવો.
10. તમને આવડતી વાર્તામાંથી કોઈ એક પાત્રનું ચિત્ર કોરા કાગળ પર દોરી તેમાં રંગ પૂરો. આ ચિત્ર સાથે તમારા કુટુંબીજનો અને મિત્રોને વાર્તા કહો.
11. કાતર વડે કાગળ કાપી એક આકૃતિ બનાવો.
12. પૂંઠામાંથી ચોરસ આકાર બનાવો.
13. પૂંઠામાંથી ત્રિકોણ આકાર બનાવો.
14. પૂંઠામાંથી ગોળ આકાર બનાવો.
15. તમારા ઘરની આસપાસ ઉગતા ફૂલોની સુગંધ લો અને તમારાં કુટુંબીજનો અને મિત્રોને પૂછી તેના નામ જાણો.
16. માટીમાંથી તમને ગમતું કોઈએક પ્રાણી બનાવી તેના પર રંગ લગાવો.
17. તમને આવડતા અક્ષરોથી બનતા નામની યાદી લખો.
18. તમારા ઘરમાં રહેલા વિવિધ અનાજનાં નમૂનાઓ કાગળ પર ગુંદરથી લગાવો.
19. તમારા ઘરમાં રસોઈ માટે ક્યા-કયા વાસણોનો ઉપયોગ થાય છે તે ચકાસો.
20. પ્લાસ્ટિકની ખાલી બોટલમાંથી એક રમકડું બનાવો. આ માટે તમારાં કુટુંબીજનો અને મિત્રોની મદદ લો.
21. ગોળ આકારે પૂંઠું કાપી તેમાં ૧ થી ૧૨ અંકો અને ત્રણ કાંટા લગાવી ઘડિયાળ બનાવો.
22. ઘરમાં હોય તેવા શાકભાજીને કાપી તેની છાપમાંથી ચિત્ર બનાવો.
23. જેને ચાર પૈડાં હોય તેવા વાહનોના નામ લખો.
24. ગાય દૂધ આપે છે તે તમે જાણો છો. હવે તમારાં કુટુંબીજનો અને મિત્રોને પૂછી તે દૂધમાંથી કઈ કઈ સામગ્રી બને છે તેના નામ જાણો.
25. વપરાયેલા ટૂથબ્રશને રંગમાં પલાડી તેનાથી કાગળ ઉપર છાંટા પાડી ચિત્ર બનાવો.
26. જે છાલ ખાઈ શકાઈ તેવા ફળના નામ જાણો.
27. જેની છાલ ન ખાઈ શકાય તેવા ફળનાં નામ જાણો.
28. જેના બીજ ખાઈ શકાય તેવા ફળનાં નામ જાણો.
29. તમારા ઘરમાં વેકેશન દરમિયાન વિવિધ શાકભાજી આવતી હશે. તેને રોજ ચકાસો કે કયા શાકભાજી પાણીમાં તરે છે અને કયા શાકભાજી પાણીમાં ડૂબે છે. આ વાત શાળા ખૂલતાં તમારા વર્ગમાં કહો.
30. સૂકા પાંદડા પર રંગ કરી પૂંઠા પર ગુંદર વડે લગાવો.

(પાછળ જુઓ)

31. તમારા ઘરના રસોડામાં હોય તે મસાલા જાણો અને તેની યાદી તૈયાર કરો.
32. કાગળ પર અલગ અલગ સિક્કાની છાપ પેન્સિલ વડે પાડો અને નીચે તેનાં નામ લખો.
33. પેન્સિલ છોલતા સમયે જે છોડા નીકળે તેના વડે કાગળ પર આકૃતિ બનાવો.
34. તમને ભાવતી અને તમારા ઘરમાં બનતી કોઈ એક વાનગી કઈ રીતે બને છે તે જાણો.
35. જુદા જુદા આકારોની મદદથી એક મનગમતી આકૃતિ બનાવો.
36. તમારા મિત્રને ઉખાણા પૂછો.
37. તમારા મિત્રનાં ઘરે જઈ તેમના કુટુંબીજનો પાસેથી કોઈએક વાર્તા સાંભળો.
38. કાગળને ઘડી પાડી કોઈ એક રમકડું બનાવો.
39. તમને ગમતું એક ચિત્ર દોરી તેમાં રંગ પૂરો.
40. કાગળ પર હાથનો પંજો દોરી તેમાં પેન કે પેન્સિલ વડે મહેંદીની ડીઝાઇન દોરો.
41. તમારા ગામમાં રહેલા કોઈ એક વૃક્ષની આકૃતિ દોરી તેમાં રંગ પૂરી તેનું નામ લખો.
42. લાકડી, પેપર કે પ્લાસ્ટિક કપ, દોરી જેવી સામગ્રીથી ત્રાજવા બનાવી તેમાં સામાન કેવી રીતે જોખી શકાય તેનો અનુભવ કરો.
43. તમારા રસોડામાં રહેલી ચમચીની મદદથી એક ચિત્ર બનાવી તેમાં રંગ પૂરો.
44. હાથનો અંગૂઠો અને આંગળીઓને રંગમાં બોળી કોરા કાગળ પર ચિત્ર બનાવો.
45. માટીમાંથી તમને ગમતું કોઈએક પક્ષી બનાવી તેના પર રંગ કરો.
46. તમારા ઘરમાં રહેલા કાચના વાસણના નામ લખો. તે શું ઉપયોગમાં આવે છે તે જાણો.
47. જૂના ફાટેલા કપડાંના ટૂકડા, કાગળ, ઘાસ અને રબરનાં ટૂકડાને સુતળીથી બાંધી દડો બનાવો.
48. તમારા ઘરમાં રહેલા કેલેન્ડરમાં મે મહિનામાં કેટલા રવિવાર આવે છે તે ચકાસો.
49. જુના છાપામાંથી ચિત્રો કાપી કોરા કાગળ પર લગાવી ચિત્રપોથી બનાવો.
50. કાગળની હોડી બનાવી તેના પર તમારું નામ લખો.
51. વેકેશનમાં તમે જે ફળ ખાઓ તેના બીજ એકઠા કરો. કેટલા થયા તેની ગણતરી કરો.
52. કાપેલા ભીંડાને રંગમાં બોળી કાગળ પર ચિત્ર બનાવો.
53. તમારા ઘરમાં રહેલ રમકડાં ગણો અને તેનાં નામ લખો.
54. કોઈપણ સાધન વગર રમી શકાય તેવી રમત શીખો.
55. તમારા કુટુંબના વડાઓને પૂછો કે તેઓ નાના હતા ત્યારે બાળપણમાં શું શું કરતા હતા?
56. તમને આવડતા ગીત તમારા મિત્ર સામે ગાઓ.
57. પૂંઠામાંથી ડાયસ (સોગઠી) બનાવી તેના દ્વારા મિત્ર સાથે રમત રમો.
58. કૂકરીથી રમી શકાય તેવી કોઈ પણ મનગમતી રમત રમો.
59. વિવિધ રંગોનાં ઉપયોગથી કાગળ પર વાદળ અને મેઘધનુષ્ય દોરો.
60. જો તમને કોઈ અંગ્રેજી મૂળાક્ષર આવડતો હોય તો તેના ઉપયોગથી ચિત્ર બનાવો.
61. પૂંઠામાંથી વિમાન બનાવી તેના પર રંગ પૂરો.
62. સુકાયેલા ફૂલ ભેગા કરી સંગ્રહ કરો.
63. તમારા ઘરમાં વીજળીથી ચાલતાં સાધનોના નામની યાદી લખો.
64. તમારા ઘરમાં એવા ક્યા–કયા સાધનો છે જે વીજળી વગર ચાલતા હોય.
65. તમારા ઘરના રસોડામાં રહેલા રસોઈ માટે ઉપયોગમાં લેવાતા સાધનોનાં ચિત્રો અલગ કાગળ પર દોરો.
66. ઘરમાં રહેલ મગ, મઠ કે ચણાને રાત્રે પાણીમાં પલાળી બીજા દિવસે પાણી દૂર કરી ફણગાવી ખાઓ.
67. અલગ કાગળ પર તમને ગમતા ફળનું ચિત્ર દોરી તેમાં જુદા જુદા રંગનાં ટૂકડાઓને લગાવી કોલાજ કામ કરો.
68. ઠંડાપીણાના બિલ્લામાંથી એક રમકડું બનાવો.
69. ગામમાં જેમને મોતી કે પારાનું તોરણ બનાવતા આવડતું હોય તેના પાસેથી તોરણ બનાવતા શીખો.
70. તમને લખતાં આવડતા હોય તેવા શબ્દો આડાઅવળા લખી તમારા મિત્રને વાંચવા કહો.